УДК 82.091

ЛІТАРАТУРНЫ МАРШРУТ "МАЛЕНСТВА СЦЕЖКІ ЗАЛАТЫЯ" НА АСНОВЕ ПАЭМЫ ЯКУБА КОЛАСА "НОВАЯ ЗЯМЛЯ"

Шапялевіч З.В.

Установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі”
Філіял “Мінскі радыётэхнічны каледж”, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік: Дакучыц В. Р. – выкладчык вышэйшай катэгорыі
дысцыплін сацыяльна-гуманітарнага цыкла

Анатацыя. Гісторыя напісання і аналіз паэмы Якуба Коласа “Новая Зямля”. Складанне літаратурнага маршруту "Маленства сцежкі залатыя" на аснове паэмы Я. Коласа.

Ключавыя словы: Я. Колас, паэма “Новая Зямля”, маршрут.

Уступ. Якуб Колас – класік беларускай літаратуры. Ён стварыў самабытныя вобразы, узняў праблемы агульнанароднага значэння. Паэмы «Сымон-музыка», «Новая зямля», «Рыбакова хата», «Адплата», аповесці «Дрыгва» і «На прасторах жыцця», трылогія «На ростанях» сталі любімымі творамі розных пакаленняў чытачоў. Творы перакладзены на мовы розных народаў свету. У гэтым годзе адзначаецца юбілей – 140 гадоў з дня нараджэння песняра. Творчасць Якуба Коласа даследавана і даследуецца многімі літаратурнымі крытыкамі: Ж. Шаладонавай, Е. Андрэевай, І. Навуменка, В. Івашыным, В. Максімовічам. У нашай працы мы яшчэ раз звернемся да паэмы Якуба Коласа “Новая Зямля” і паспрабуем паглядзець вачамі класіка на дарагія яго сэрцу мясціны, а таксама распрацаваць на аснове паэмы літаратурны маршрут "Маленства сцежкі залатыя".

Асноўная частка. "Новая зямля" – шэдэўр беларускай літаратуры, энцыклапедыя сялянскага жыцця. Якуб Колас пачаў пісаць паэму ў 1908 г. у Мінскім астрозе, калі знаходзіўся ў зняволенні за ўдзел у настаўніцкім з’ездзе. У астрозе Якуб Колас стварыў вершаваныя апавяданні пра жыццё сваёй сям’і ў канцы XIX стагоддзя. Напачатку аўтарам у васьмі вершаваных апавяданнях былі занатаваны самыя яркія ўражанні маленства. У зняволенні паэт быў вымушаны даставаць з памяці даўно забытае, але такое роднае. Ён прыгадваў мясціны дзяцінства, любыя сэрцу палі, лясы, лугі, поўныя кветак, – усё тое, сярод чаго ён рос, што яго хваляваля і захапляла. Родныя краявіды ажывалі на старонках твораў. Паступова ў Якуба Коласа з’явілася задума вялікага твора, прысвечанага найперш бацьку – лесніку на службе ў князёў Радзівілаў, – які ўсё жыццё марыў пра свабоду. Свабода для чалавека, які вымушаны служыць, каб карміць сям’ю, заключалася ва ўласнай маёмасці, у дадзеным выпадку – зямлі. Паэма «Новая зямля» задумвалася як твор пра вольную працу на сваёй зямлі. У савецкі час пісьменнік зноў вярнуўся да паэмы: у 1919–1923 гадах напісаў яшчэ 19 раздзелаў і перапрацаваў некаторыя, створаныя ў турме. Так на свет з’явіўся адзін з лепшых і глыбокіх твораў пісьменніка.

Энцыклапедыя беларускага сялянскага жыцця, паэма «Новая зямля» Якуба Коласа аўтабіяграфічная, дакладная ў дэталях. Аўтар апісаў жыццё сваёй сям'і на хутары Альбуць (рысунак 1), змяніўшы толькі назву на Парэчча. Сёння там знаходзіцца філіял музея Якуба Коласа, а экспазіцыя прысвечана, зразумела, «Новай зямлі». На прасторнай сядзібе, агароджанай парканам, – вялікі хлеў, гумно, побач з ім павець з гаспадарчымі прыладамі, каля яе расце груша-дзічка. Вось як сам аўтар апісвае гэтыя мясціны:

Парэчча – слаўная мясціна,
Куток прыгожы і вясёлы:
Як мора – лес, як неба – долы,
Зіхціць у кветках лугавіна...
А колькі ягад і парэчак!

Як пахне мёдам поле грэчак,
Калі пачнуць яны цвісці!

Рысунак 1 – Хутар Альбуць

Сяло Акінчыцы (рысунак 2) – не проста адна з вех на жыццёвым і творчым шляху песняра беларускай літаратуры Якуба Коласа. Гэта – яго калыска, тая самая маленькая радзіма, якая і падарыла нам будучага класіка ў далёкім 1882 годзе. Няхай яго сям'я і пражыла тут усяго чатыры месяцы, і няхай вёскі ўжо няма, – яна стала ўскраінай горада Стоўбцы, – але памяць пра гэту гістарычную падзею жыве і зараз.

Рысунак 2 – Сяло Акінчыцы

Ласток, або Сухошчына, (рысунак 3) – трэцяе месца жыхарства бацькоў Якуба Коласа. Сюды Міхаіл Міцкевіч перабраўся з Мікалаеўскай лясной каморы і жыў да 1890 года. Ласток размешчаны за 10 км ад Мікалаеўшчыны, за 4 км ад вёскі Сверынава, былога шляхецкага засценка. Сядзіба (леснікова пасада) акружана яловым лесам.

У Ластку раней стаяла дзве хаты: у новай жыла сям’я бацькі Якуба Коласа, у старой мясціліся рабочыя, якія выраблялі гонту. Хата і гумно захаваліся да нашых дзён. Яны – сведкі жыцця сям’і Міцкевічаў у гэтым благаслаўлёным куточку. У “Новай Зямлі” вось так аўтар кажа пра гэтую сялібу:

Яму ўважыў пан ляснічы,
І сеў Міхал у страшнай дзічы,
Дзе лес адзін, хмызняк ды поле
Ды ветру посвісты на волі.
…
У тым кутку, глухім і дзікім,
Стараннем дзядзькавым вялікім
І цяжкай працай хлебароба

Набыта розная надоба;
Ўсё зацвіло, загаманіла,
Бы жыватворная тут сіла
Ад сну прыроду абудзіла.

Рысунак 3 – Хутар Ласток

У 1910 годзе, праз восем гадоў пасля смерці Міхала, Міцкевічы нарэшце набылі сваю хату ў Смольні (рысунак 4). У ёй жылі маці Ганна Юр’еўна, дзядзька Антось, сёстры паэта Міхаліна, Алена, Марыя, браты Уладзя, Міхась і Іосіф.

Якуб Колас у паэме “Новая Зямля” так звяртаецца да сваіх любімых мясцін:

Малюнкі родныя і з’явы!
Як вы мне любы, як цікавы!
Як часта мілай чарадою
Вы ўстаяце перада мною!

Калі будавалася хата ў Смольні, Якуб Колас сядзеў у мінскай турме і толькі 19 верасня 1911 года прыехаў сюды ўпершыню. Беднай і запусцелай здалася паэту Смольня. Каб хоць крыху зрабіць яе ўтульнай, Якуб Колас пасадзіў на сядзібе дрэвы. Ліпы, пасаджаныя ў яго першы прыезд, растуць і сёння. Пад гэтымі дрэвамі сядзелі маладыя Якуб Колас і Янка Купала ў час першай сустрэчы летам 1912 года.

Рысунак 4 – Хата ў Смольні

Заключэнне. Заўсёды ёсць і будуць людзі, аматары роднай мовы і патрыёты роднага краю, якія захапляюцца творчасцю Коласа, цікавяцца яго біяграфіяй. І ім будзе цікава наведаць тыя мясціны, дзе нарадзіўся, жыў і натхняўся роднымі краявідамі іх любімы паэт. Ваколіцы Альбуцi, Акінчыц, Ластка і Смольні – невычэрпныя крыніцы творчасці нашага класіка.

Спадзяемся, што наша праца стане цікавай ўсім, хто захапляецца творчасцю Якуба Коласа, што гэты маршрут стане карысным не толькі для беларускіх турыстаў, але і для замежных, якіх вабіць прыгажосцю наш беларускі край і нашы славутыя землякі.

На аснове аналізу паэмы Я.Коласа “Новая Зямля” для ўсіх аматараў, хто цікавіцца жыццём і творчасцю Якуба Коласа, любіць чытаць яго творы, мы распрацавалі літаратурны маршрут "Маленства сцежкі залатыя" (рысунак 5).

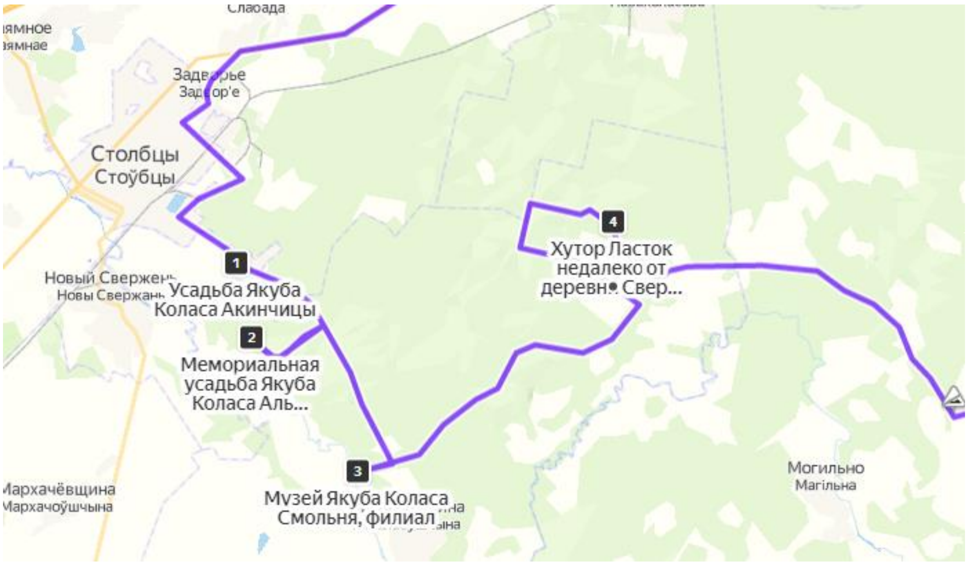

Рысунак 5 – Літаратурны маршрут "Маленства сцежкі залатыя".

Спіс літаратуры

1. Александровіч, С. Х. Ад роднае зямлі: Аповесць пра маленства і юнацтва Я. Коласа / С. Х. Александровіч. — Мінск: Дзяржвыд БССР, 1962. — 236 с.

2. Александровіч, С. Х. На шырокі прастор: Старонкі жыцця Якуба Коласа / С. Х. Александровіч. — Мінск: Мастацкая літаратура, 1972. — 429 с.

3. Пшыркоў, Ю. С. Эпас рэвалюцыі: паэмы Я. Коласа «Новая зямля» і «Сымон-музыка», трылогія «На ростанях» / Ю. С. Пшыркоў. — Мінск: Вышэйшая школа, 1975. — 238 с.

4. Генадзь Тумас. Родны бераг песняра. — Мінск: «Полымя», 1982. — 30 с. — 3 000 экз. экз.

5. Акінчыцы // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. — Tom VII (Netrebka — Perepiat), 1886. — S. 423 (польск.)

6. Казбярук, У. М. Паэма Якуба Коласа «Новая зямля» : у святле славянскіх традыцый / У. М. Казбярук; рэд. І. Я. Навуменка. — Мінск : Навука і тэхніка, 1979. — 112 с.

7. Колас Я. Новая зямля / Пад агульн. рэд. Я. Янушкевіча. -- Мінск: Беларускі фонд культуры, 2002. -- 900 с.

UDC 82.091

LITERARY ROUTE "INFANCY OF THE GOLDEN PATHS" BASED ON THE POEM "NOVAYA ZEMLYA" BY YAKUB KOLAS

Shepelevich Z. V.

Belarusian State University of Informatics and Radioelectronics,
affiliate Minsk Radioengineering College, Minsk, Republic of Belarus

Dakuchyts V. R. teacher of the highest qualification category
of disciplines in Social and Humanitarian disciplines

Abstract. Analysis of Yakub Kolas' poem ”Novaya Zemlya". Drawing up the route "infancy of the golden paths", based on this poem.

Keywords: route, Y. Kolas, poem “Novaya Zemlya".